

NORGES HØYESTERETT

Den 9. mars 2021 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Falkanger, Bergsjø og Ringnes i

HR-2021-528-U, (sak nr. 21-016171STR-HRET), straffesak, anke over dom:

A (advokat Øyvind Gladhaug Berre)

mot

Påtalemyndigheten

truffet slik

B E S L U T N I N G :

Sakens spørsmål og bakgrunn

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens fellende dom for blant annet gjentatte seksuelle overgrep mot to av tiltaltes sønner.
- (2) A, født 00.00.1960, er tiltalt for mishandling og seksuelle overgrep mot sine to sønner B og C, født henholdsvis 10. juni 2005 og 24. september 2006.
- (3) Oslo tingrett avsa 16. juli 2019 dom med slik slutning:
 - «1. A, født 00.00.1960, frifinnes for overtredelse av
 - Straffeloven (1902) § 195 første ledd og annet ledd bokstav c
 - Straffeloven (1902) § 195 første ledd og annet ledd bokstav c og straffeloven (2005) § 299 a) og c) jf. § 301 bokstav c og d
 - Straffeloven (1902) § 197
 - Straffeloven (1902) § 197 og straffeloven (2005) § 312 tiltalens post I, II, III og IV.
 2. A, født 00.00.1960, dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 219 første ledd og straffeloven (2005) § 282 sammenholdt med straffeloven 2005 § 79 bokstav a, til fengsel i 9 -ni- måneder. Varetekt kommer til fradrag med 2 -to- dager straffeloven 2005 § 83.
 3. A, født 00.00.1960 forbys å forfølge, besøke eller på annet vis ta kontakt med B, født 00.00.2005 og C, født 00.00.09.2006 for en periode på 5 – fem – år fra rettskraftig dom jf. straffeloven § 57.

4. A, født 00.00.1960 dømmes til å betale oppreisning med 200 000 – tohundretusen – kroner til sønn B, født 00.00.2005, innen 2 – to – uker etter forkynnelsen av dommen.
 5. A, født 00.00.1960 dømmes til å betale oppreisning med 200 000 – tohundretusen – kroner til C, født 00.00.2006, innen 2 – to – uker etter forkynnelsen av dommen.»
- (4) Tingrettens dom ble avsagt under dissens, idet én av meddommerne mente tiltalte var skyldig også etter tiltalens post I-IV.
- (5) Påtalemyndigheten anket bevisvurderingen under skyldspørsmålet for de tiltaleposter A ble frifunnet for. A anket bevisvurderingen under skyldspørsmålet for den tiltaleposten han ble dømt for, tiltalens post V om mishandling, samt reaksjonsfastsettelsen og de sivile kravene. Ankene ble henvist til ankeforhandling.
- (6) Borgarting lagmannsrett avsa 21. desember 2020 dom med slik slutning:
- «1. A, født 00.00.1960, dømmes for overtredelse av straffeloven (1902) § 195 første ledd jf. andre ledd bokstav c, straffeloven (1902) § 195 første ledd, jf. andre ledd bokstav c og fra 1. oktober 2015 (samme forhold) straffeloven (2005) § 299 a, jf. § 301 bokstav c og d, straffeloven (1902) § 197, straffeloven § 197 og fra 1. oktober 2015 (samme forhold) straffeloven § 312, straffeloven (1902) § 219 første ledd og fra 1. oktober 2015 (samme forhold) straffeloven (2005) § 282, alt sammenholdt med straffeloven (1902) § 62 første ledd og straffeloven (2005) § 79 bokstav a, til fengsel i 5 – fem – år og 10 – ti – måneder.

Han tilkommer et varetektsfradrag på 2 – to – dager.
 2. A, født 00.00.1960 dømmes til kontaktforbud overfor B, født 00.00.2005 og overfor C, født 00.00.2006 for en periode på 5 – fem – år regnet fra rettskraftig dom.
 3. A, født 00.00.1960, dømmes til å betale oppreisningserstatning til C med 250 000 – tohundreogfemtusen – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.
 4. A, født 00.00.1960, dømmes til å betale oppreisningserstatning til B med 250 000 – tohundreogfemtusen – kroner innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.»
- (7) Også lagmannsrettens dom ble avsagt under dissens. To av meddommerne mente tiltalte måtte frifinnes for tiltalens post I-IV, og én av de to nevnte meddommerne mente også at tiltalte måtte frifinnes for tiltalens post V.
- (8) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder lagmannsrettens saksbehandling og straffutmåling. Han har også begjært ny behandling av de sivile kravene. I korte trekk anføres det følgende:
- (9) Lagmannsrettens domsgrunner er mangelfulle. Det er ikke tilfredsstillende forklart hvorfor lagmannsrettens bevisvurdering faller annerledes ut enn tingrettens. Sentrale deler av tiltaltes forklaring er ikke drøftet av lagmannsretten. Den utmålte straff er blitt for streng.

- (10) *Påtalemyndigheten* har tatt til motmæle. Det anføres at lagmannsrettens domsgrunner ikke er mangelfulle. Videre er den utmålte straff korrekt. Anken kan klart ikke føre frem, og heller ikke samtykkevilkårene i straffeprosessloven § 323 er oppfylt.

Ankeutvalgets syn på saken

Ankeutvalgets kompetanse

- (11) Ankeutvalget bemerker at tiltalte har ankerett til Høyesterett for forholdene i tiltalens post I–IV, ettersom han ble frifunnet for disse forholdene ved tingrettens behandling, men domfelt i lagmannsretten. Ankeretten omfatter også straffutmålingen. Ankeutvalgets kompetanse følger da av straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum, som fastsetter at anken bare kan nektes fremmet dersom utvalget enstemmig finner det klart at anken ikke kan føre frem. Nektelsesbeslutningen må i tilfelle begrunnes, jf. § 323 andre ledd andre punktum.

Saksbehandlingsanken

- (12) Tiltalte anfører at lagmannsrettens begrunnelse er mangelfull for så vidt gjelder bevisvurderingen og viser til at en sentral del av hans forklaring for lagmannsretten var at mor hadde bearbeidet guttene over tid, og at deres uttalelser om overgrep først kom etter at de hadde fått høre av henne at far hadde truet mor til å ha sex med ham. Det fremgår ikke av domspremissene at lagmannsretten har vurdert dette, noe som gjør domsgrunnene ufullstendige og utgjør en mangel som hindrer prøving av anken.
- (13) Til dette skal ankeutvalget bemerke:
- (14) Straffeprosessloven § 40 fjerde ledd bestemmer at domsgrunnene skal «angi hovedpunktene i rettens bevisvurdering». Om innholdet av dette kravet viser utvalget til HR-2018-2109-U avsnitt 12 og 13, hvor det heter:

«I saker som er behandlet med meddomsrett, følger det av straffeprosessloven § 40 fjerde ledd at domsgrunnene skal angi ‘hovedpunktene i rettens bevisvurdering’. I Rt-2011-172 avsnitt 29 er dette presisert dit hen at retten må redegjøre for ‘hvorfor et bestemt bevisresultat legges til grunn’. Det som først og fremst kreves, er at det blir redegjort for de ‘springende – dvs. sentrale – punkter ved bevisvurderingen, og kort angitt hva som har vært avgjørende’, jf. også HR-2018-1601-U avsnitt 14. Ved frifinnelse i tingretten og domfellelse i lagmannsretten, må det gjøres nærmere rede for bevisvurderingen i tilknytning til de omstendighetene der lagmannsretten har konkludert annerledes enn tingretten, jf. Rt-2009-1439 avsnitt 32-34 og HR-2017-1246-A avsnitt 24.

Mangelfulle domsgrunner vil sjelden bli ansett som en saksbehandlingsfeil som fører til opphevelse av dommen. For at en mangelfull begrunnelse skal føre til opphevelse, må sentrale punkter i bevisvurderingen bli stående uforklart, jf. Rt-2011-172 avsnitt 29 med henvisning til blant annet Rt-2009-1526 avsnitt 35-37.»

- (15) Lagmannsretten uttaler innledningsvis at den:

«... finner i vår sak grunn til å foreta mer utdypende redegjørelse for barnas forklaring i de tilrettelagte avhørene fordi det i tingrettens dom er en kortfattet gjengivelse av faktum.

Lagmannsrettens resultat tilsier også en grundigere redegjørelse for de vurderingene som er foretatt.»

- (16) Om vurderingen av de fornærmedes troverdighet heter det deretter:

«Lagmannsretten bemerker også innledningsvis at troverdighetsvurderingen må foretas på bakgrunn av en samlet vurdering av bevisene i saken. Tiltaltes, de fornærmedes og vitnenes forklaringer er sentrale. Som et utgangspunkt vil de fornærmedes forklaring, dersom de finnes troverdig, etter omstendighetene kunne være tilstrekkelig til å domfelle den tiltalte. Spørsmålet om fornærmedes forklaring er troverdig, beror på en vurdering av forklaringens innhold sett i sammenheng med øvrige opplysninger i saken som kan være egnet til å underbygge eller svekke forklaringen. Ved bevisvurderingen vil tidsnære bevis være særlig viktige, men også andre etterfølgende bevis, slik som forklaringer til tredjepersoner er sentrale momenter. Lagmannsretten bygger sin bevisvurdering på de bevis som er presentert i denne saken.»

- (17) Lagmannsretten går så over til en inngående redegjørelse for sin bevisvurdering. Som en oppsummering uttaler retten:

«Avgjørende for flertallets vurdering er de fornærmedes forklaringer. Forklaringene understøttes av andre bevis, herunder hva de fornærmede har forklart til barnevernet, og til sin mor og til halvsøster, D, samt andre vitners forklaring, blant annet tiltaltes tidligere samboer E og de fornærmedes lærere, som har forklart seg om tiltaltes væremåte og sinne. De fornærmedes psykiske og fysiske reaksjoner både i den perioden de bodde med faren og i tiden etter at de hadde flyttet ut, støtter opp under deres forklaring.»

- (18) Det heter videre:

«Bevisvurderingen bygger i hovedsak på barnas forklaringer i tilrettelagte avhør og opplysninger som har kommet frem gjennom barnevernssaken. Det vises til det som er sagt ovenfor om flertallets vurdering av barnas troverdighet. Flertallet finner helt å kunne utelukke tiltaltes forklaring.»

- (19) Lagmannsretten har også et eget avsnitt med overskriften «[m]erknader til tingrettens begrunnelse». Her heter det:

«Tiltalte ble i tingretten frifunnet for tiltalepostene som gjaldt overgrep. Flertallet i tingretten fant barnas forklaring troverdig, men kunne ikke utelukke tiltaltes forklaring. Tingretten pekte på at guttenes forklaring ikke understøttes av samtidige bevis, at guttene ikke fortalte om overgrep samtidig som de forklarte om volden, og at forklaringen kom etter at de hadde vært på ferie i Uganda. Til dette bemerker flertallet at B og Cs forklaring understøttes av flere bevis, jf. redegjørelsen foran. Ved bevisvurderingen vurderer flertallet det totale bevisbildet og er overbeviste om at guttene snakker sant. Det bemerkes at det ved overgrep mot barn ikke er uvanlig at det ikke finnes konkrete samtidige bevis for selve overgrepene, og at retten i slike saker er henvist til en ordinær troverdighetsvurdering, jf. HR-2011-919-A. Flertallet finner det naturlig at guttene ikke fortalte om volden mens de bodde med begge foreldrene – det er lettere å fortelle når man er ute av situasjonen. Det er også naturlig at det er vanskelig å fortelle om overgrep, og at dette vanligvis vil komme gradvis etter at barnet har åpnet seg og er tryggere i livssituasjonen. Flertallet kan heller ikke se at det er holdepunkter for at mor har instruert barna om hva de skal si i avhørene, hverken på ferien i X eller i Y. Det vises til gjennomgangen foran av hvordan forklaringene i avhørene fremkommer og vurderingen av disse.»

- (20) Etter ankeutvalgets syn er det ikke mangler ved lagmannsrettens begrunnelse. Retten har redegjort for hovedpunktene i bevisvurderingen og for det som har vært avgjørende for bevisresultatet. Det er videre tilstrekkelig forklart hvorfor lagmannsretten har konkludert annerledes enn tingretten.

Straffutmålingen

- (21) Ved straffutmålingen legger lagmannsretten til grunn at det er overtredelsene av straffeloven 1902 § 195 første ledd bokstav c og straffeloven § 301 bokstav c og d, gjentatt seksuell omgang med barn under 14 år, som er de klart mest alvorlige forholdene, og som danner utgangspunktet for straffen.
- (22) Det skal utmåles straff for tre tilfeller av seksuell omgang begått mot sønnen B da han var 8 og 9 år gammel, og seksuell omgang ved gjentatte anledninger mot sønnen C fra han var 6 til 9 år gammel. Overgrepene har bestått i masturbasjon av guttenes peniser.
- (23) Lagmannsretten legger til grunn at straffen for disse forholdene er fengsel opp mot seks år, og viser til HR-2020-1299-U og HR-2019-2385-A avsnitt 17. HR-2020-1299-A gjaldt ett tilfelle av innføring av finger/fingre i fornærmedes skjede da hun var åtte år gammel, og fire tilfeller av at fornærmede masturberte tiltalte rett før hun fylte ti år. I den saken kom Høyesteretts ankeutvalg til at lagmannsrettens utgangspunkt om fengsel i overkant av fire år var forsvarlig.
- (24) Foreliggende sak skiller seg fra den nevnte saken i HR-2020-1299-U ved at den seksuelle omgangen gjelder to fornærmede, og at de er tiltaltes barn. Lagmannsretten trekker videre frem at tiltalte har hatt en vedvarende og sterk vilje til å gjennomføre seksuell omgang med barna sine, at det forelå en trusselsituasjon som medførte at barna ikke våget å si fra av frykt for nye voldshandlinger, at tiltalte har misbrukt barnas tillit, og at skaden de fornærmede er påført har krevd traumebehandling i mer enn ett år.
- (25) Lagmannsrettens utgangspunkt for straffen for overtredelsene av straffeloven 1902 § 219 og straffeloven § 282 er fengsel i omkring 1 år. Dette begrunnes slik:
- «I vår sak har voldshandlingene skjedd ukentlig i en periode på 3 år. Den fysiske volden har bestått i dytting, slag, knyttneveslag med fremskutt finger, spark (karate), pisking med belte, og kvelertak ved en anledning, samt å være vitne til vold mot søsken. Den psykiske volden har blant annet bestått i skrik, spontant og uforutsigbart voldsomt sinne, stygg ordbruk, nedsettende uttalelser til barna om dem selv, følelsesmessig avvisning (snakker ikke til barna). De fornærmede har fortalt at de hadde en konstant frykt for hvordan tiltalte skulle reagere, om han var rød i ansiktet – da ble de veldig redde for hva som kom til å skje – om det ble vold. Volden i vår sak er klart grovere enn i saken fra 2015, men i den saken var barna vesentlig yngre.»
- (26) Samlet sett kommer lagmannsretten til at utgangspunktet for straffen er fengsel i seks år og et halvt år.
- (27) Ankeutvalget mener at lagmannsretten tar et forsvarlig utgangspunkt for straffutmålingen i lys av gjeldende praksis. Utvalget er videre enig med lagmannsretten i at et fradrag på åtte måneder for en liggetid på ett år, er tilstrekkelig.

- (28) Samlet sett er det ankeutvalgets syn at det ikke er et åpenbart misforhold mellom den fastsatte straff og de straffbare handlingene ankende part er dømt for.

Konklusjon

- (29) Høyesteretts ankeutvalg finner det på denne bakgrunn enstemmig klart at anken ikke vil føre fram, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum.
- (30) Ankeutvalget har videre kommet til at anken for øvrig ikke gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende saken, og det er heller ikke av andre grunner særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett. Den blir derfor nektet fremmet, jf. § 323 første ledd andre punktum.
- (31) Når anken over straffekravet nektes fremmet, skal det ikke tas stilling til begjæringen om ny behandling av sivile krav, jf. forutsetningsvis straffeprosessloven § 434 syvende ledd.
- (32) Avgjørelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

Anken over straffedommen nektes fremmet.

Per Erik Bergsjø
(sign.)

Aage Thor Falkanger
(sign.)

Arne Ringnes
(sign.)